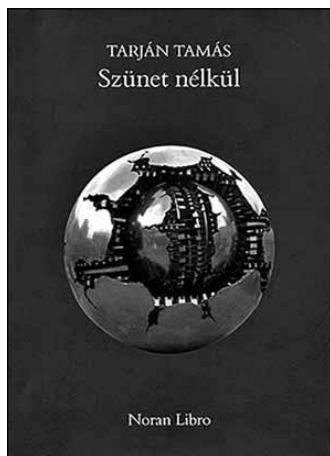

Szünet nélkül

Tarján Tamás színikritikáit olvasva

Tarján Tamás, *Szünet nélkül*.
Színikritikák, 2012–2013,
 Noran Libro, 2014

Kedves Tamás! Elolvastam legújabb színikritika-kötetedet. S mit mondjak: hovatovább azon kaptam magam, hogy egyre inkább tátott szájjal olvasom. S ebben nemcsak (és nem is elsősorban) a fogorvosi üléseknek tulajdonítható kényszerűség játszott szerepet („nyissa ki jobban a száját” – de hisz tudhatod), még csak az „üléseket” követő torokgyulladások kikövetelte kényszerpihenők sem, hanem a kötetedből egyre inkább (*Szünet nélkül*) hangzó felszólítás az olvasásra. Ez bizonyult erősebb kényszernek. Kényszernek az álmélgodásra is. Íme, egy színikritikus. Akit nyugodt szívvel lehet ennek (ilyennek) tekinteni. Lehet, hiszen profi. Szakember, akinek képessége és hivatottsága egyszerre van szakmája gyakorlására. S akit fegyelme-önfegyelme szintén kényszerít valamire. A kritika működtetésére. Megszámoltam: csak egy évadban nem is „mintegy nyolcvan”, hanem pontosan nyolcvankét kritika megírására. Leg-

alább ennyi előadás megtekintésére-végigülésére. Gyarló fogalmaim szerint több is ez már, mint hivatásgyakorlat. A vizsla vadászösztone, mely fölhajtja a csalitost akkor is, ha benne legföljebb békákat és pockokat talál. És becsületesen apportírozza – hozza gazdájá, a közönség elé a zsákmányt. Nem is tudom, marad-e élőlény a nyomodban, kedves Tamás. Ha a föntieket veszem, s összevetem (mondjuk) az átlag vagy inkább általános irodalmi recenziós hajlandósággal, példátlanok kell minősítenem. Tevékenységed nyomán örülhet a legelvetemültebb, leggyalázatosabb színpadi produkció ilyen-olyan szerzőgárdája is a kitüntető figyelemnek (még ha ennek némi kis, nem is mindig vértelen meghurcoltatás az ára). Szeretnék én ilyen meghurcoltatást. De az irodalmi berkekben nincs eset és remény sem hasonlóra. Leírom, ha már nekiveselkedtem. Az utóbbi időben egyre több elvtelen feldicsérést és/vagy lehúzást látok. Vagy ami ezeknél is alávalóbb: elhallgatásokat. Hatásosabb eszköz ez utóbbi az elhallgattatás átkos, tiltó gyakorlatánál is. Nem véletlenül gondolkodok köteted legkiemelkedőbb mondatának egy függő kontextusú kis kérdést (egy Stúdió K-beli Kafka-adaptáció nyomán): „Miként lehet a semmibevétellel semmivé tenni – senkivé és semmivé – egy eleven személyt?” Válaszoljak? Itt a szívem, ide lőjetek. Élelem. De mondatod stilisztikai bravúráját is (élelem). A „semmibevétel” és a „semmivé tétel” (hangsúlyos gondolatjeleiddel egyenesen „senkivé és semmivé tétel”) bravúros figura etymológiáját. Szintén. És más ehhez hasonló sorát. Mindegyik írásodban fölrel a nyomodban szaglászó, magában a tiédhez idomuló vizslai képességeket fölismerő-fölnevelő olvasó egy-egy kapitális példányt. Ilyenekre gondolkodok (ilyenekre csak úgy találok): „Konyhafilozófia nem

nyújt receptet életproblémákra.” Vagy: „Az előadás már a legelső pillanatban lyukat rúg, s a későbbiekben sem tesz szert labdabiztonságra.” S keresek még egyet, ha nem lenne elég: „A sokrétegű filozófiai rakott palacsintát, e hatalmas korongot Ascher Tamás rendező a lehető legjobb helyen vágta meg, hogy páratlan ízeivel vendégül lásson az Örkény István Színházban.” S még mindig egyet (anyuci-apuci kedvéért, vagy éppen csak repetának): „Nem a színház a dráma szolgálólánya, hanem a dráma egyszerre az irodalom és a színház szolgálólánya – amíg fel nem mondanak neki.” Ez utóbbi idézésével azt is illusztrálni szeretném, hogy a poénos fogalmazás nem pusztán görögtűz – e mondatoknak mindenféle (filozófiai, műfajelméleti, tapasztalati) mélységei vannak-lehetnek, melyekbe persze épp csak bepillantást enged fogalmazójuk. Micsodás elegancia. A címadásban is hasonlókat: hasonló bravúrokat látok (szójátékos utalásokat): „Önmizantróp”, „Heildenplatz” (!), „Laterna Magritte-ka”, „Pangó Tangó” stb. (Mélymerülésekre szellemes-könnyed invitációk.) Ilyenek ezek az írások címüktől függetlenül is. S függetlenül a függelmi viszonyoktól ítélkezésükben. Mert mindig megtudja (megtudhatja) az olvasó a kritikus udvarias, de kendőzetlen véleményét. Ezen ismertetések szerzője kényes írásai érték-alapjára. S ez, igazi íróról lévén szó, igaz létalapot is feltételez. Képez. Az egész könyv ilyen. Ilyen kép ez. Pont. Befejeztem mondandómat, kedves Tamás. Bögyömet már nem nyomja semmi más, legföljebb annyi – most, hogy át se futom a fönti sorokat, épp csak sejtem –: e pár mondat is lehetne talán kritika vagy recenzió. De ki lenne hajlandó fölhajtani a nagyérdeműnek? Költői kérdés, baráti búcsú.

Suhai Pál

